

Opinia

dotycząca nęcenia oraz dokarmiania dużych drapieżnych ssaków i ptaków

Niniejsze stanowisko stanowi odpowiedź na prośbę Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (DZP WG.600.39.2026.AS) z dnia 6 lutego 2026 r. o odniesienie przez Państwową Radę Ochrony Przyrody do następujących zagadnień: „czy nęcenie drapieżników – dzikich ptaków i ssaków – może wywierać niekorzystny wpływ na populację gatunków chronionych na obszarach Natura 2000”, a także „czy <...> właściwe byłoby wprowadzenie ustawowego zakazu dokarmiania zwierząt chronionych”.

Komisja PROP ds. Ochrony Gatunków, wypowiadając się w imieniu i z upoważnienia Rady, uważa, że nęcenie oraz niekontrolowane dokarmianie są wysoce niekorzystne dla ssaków drapieżnych oraz ptaków szponiastych – nie tylko w obszarach Natura 2000, ale również poza nimi. Ta szkodliwa praktyka jest coraz pospoliciej stosowana w różnych częściach kraju – zwiększa się ilość wykładanego pokarmu, liczba miejsc oraz częstotliwość i czas jego podawania.

Dodanie do ustawy możliwości wprowadzania zakazu dokarmiania i nęcenia zwierząt z tych grup¹ jest wysoce wskazane dla zwiększenia skuteczności ich ochrony, utrzymania ich funkcji ekologicznych oraz właściwego stanu ochrony, a także zapobiegania konfliktom pomiędzy dużymi drapieżnikami a społecznościami lokalnymi.

Uzasadnienie

Komitety Sterujące Konwencji o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, której Polska jest stroną, zaleca unikanie sztucznego dokarmiania dużych drapieżników².

Badania naukowe nad konsekwencjami korzystania przez dzikie zwierzęta z pokarmu dostarczanego przez ludzi wskazują na szereg poważnych zagrożeń, wpływających na różne aspekty ich fizjologii, ekologii i behawioru. Dokarmianie prowadzi do utrwalania się niepożądanych zachowań oraz do rozprzestrzeniania się zoonoz i pasożytów w populacjach dzikich zwierząt^{3,4}. Może też powodować sztuczną (wywołaną przez człowieka, a nie przez warunki naturalne) selekcję i utrwalenie się cechy zmniejszonej bojaźni i zuchwałości w lokalnych populacjach, będących obiektem dokarmiania⁵.

¹ Upoważnienie do wprowadzenia takiego zakazu, dodane w art. 52 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, może mieć charakter ogólny. Jednak jego zastosowanie w rozporządzeniu w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt powinno być wybiórcze. W niniejszej opinii odnosimy się jedynie do ssaków drapieżnych i ptaków szponiastych, w przypadku których dokarmianie takie rodzi szczególnie wiele zagrożeń.

² <https://rm.coe.int/recommendation-on-the-use-of-artificial-feeding-as-a-management-tool-o/16808e4cad>

³ Dubois, S., Fraser, D. (2013). A framework to evaluate wildlife feeding in research, wildlife management, tourism and recreation. *Animals* 3: 978–994.

⁴ Griffin L.L., Ciuti S. (2023). Should we feed wildlife? A call for further research into this recreational activity. *Conservation Science and Practice* 5(7): e12958.

⁵ Griffin L.L., Haigh A., Amin B., Faull J., Norman A., Ciuti S. (2022). Artificial selection in human-wildlife feeding interactions. *Journal of Animal Ecology* 91(9): 1892–1905.

Nęciska i karmowiska, na których dokarmia się dzikie zwierzęta, w tym zwierzęta łowne, są miejscami nadmiernego gromadzenia się osobników tego samego gatunku, a także różnych gatunków, co prowadzi do zwiększenia częstości kontaktów, agresywnych zachowań, a nawet walk między zwierzętami, a w efekcie do transmisji chorób i pasożytów między nimi⁶. W wielu przypadkach stanowi to śmiertelne zagrożenie dla korzystających z nich zwierząt (np. w wypadku świerzb). Miejsca wykładania pokarmu są często odwiedzane przez chore osobniki, mające problemy ze zdobywaniem pożywienia, co zwiększa zagrożenie dla zdrowych zwierząt. Badania pokazują, że zwierzęta korzystające z dostarczanego przez ludzi pokarmu mają wyższy poziom infekcji bakteryjnych, wirusowych, grzybowych i pasożytniczych, a u zwierząt migrujących czy mających duże areale osobnicze patogeny mogą być przenoszone na duże odległości⁷.

Pożywienie używane do sztucznego dokarmiania lub wabienia jest zazwyczaj złej jakości; to rodzaj fast-foodu dla zwierząt (np. kukurydza, buraki, pastewna marchew, resztki zwierząt gospodarskich). Pozostałości zwierzęce z uboju, które są regularnie wykorzystywane do wabienia ptaków szponiastych i dużych drapieżników, często zawierają hormony i antybiotyki. Może to mieć nieprzewidywalne konsekwencje dla zdrowia populacji chronionych dzikich zwierząt⁸. Jednym z przykładów jest załamanie się populacji sępów na subkontynencie indyjskim, spowodowane przez zawarty w mięsie zwierząt gospodarskich lek weterynaryjny diklofenak⁹.

Miejsca dokarmiania mają również inne, pośrednie skutki. Przyciągają one w okolice wiele gatunków drapieżników, zwiększając ryzyko drapieżnictwa na gniazdach ptaków lęgnących się na ziemi, z których część stanowią gatunki chronione¹⁰.

Dokarmianie dzikich zwierząt prowadzi do uzależnienia pokarmowego i habituacji zwierząt, a nawet kojarzenia człowieka z dostarczaniem pokarmu, które w przypadku dużych ssaków drapieżnych prowadzi do konfliktów z lokalnymi społecznościami¹¹. Wilki i niedźwiedzie są bardzo podatne na uzależnienie od antropogenicznych źródeł pokarmu, szczególnie gdy mają do czynienia z takim pokarmem w młodym wieku¹². Badania telemetryczne w Puszczy Białowieskiej wykazały, że wilki nie tylko aktywnie polują na dzikie zwierzęta, ale także korzystają z padliny dzikich zwierząt, jak i z padłego inwentarza lub odpadów mięsnych z uboju¹³.

⁶ Becker D.J., Streicker D.G., Altizer S. (2018) Using host species traits to understand the consequences of resource provisioning for host–parasite interactions. *Journal of Animal Ecology* 87: 511–525.

⁷ Becker D.J., Streicker D.G., Altizer S. (2015) Linking anthropogenic resources to wildlife–pathogen dynamics: a review and meta-analysis. *Ecology Letters* 18: 483–495

⁸ Monteiro S.C., Boxall A.B.A. (2010) Occurrence and fate of human pharmaceuticals in the environment. *Reviews of Environmental Contamination and Toxicology* 202: 53–154.

⁹ Cuthbert R.J., Taggart M.A., Prakash V., Chakraborty S.S., Deori P., Galligan T., Kulkarni M., Ranade S., Saini M., Sharma A.K., Shringarpure R., Rhys E. (2014) Avian scavengers and the threat from veterinary pharmaceuticals. *Philosophical Transactions of the Royal Society B* 369: 20130574.

¹⁰ Selva N., Berezowska-Cnota T., Elguero-Claramunt I. (2014) Unforeseen effects of supplementary feeding: ungulate baiting sites as hotspots for ground-nest predation. *PLoS ONE* 9: e90740.

¹¹ Dubois, S., Fraser, D. (2013). Local attitudes towards bear management after illegal feeding and problem bear activity. *Animals* 3: 935–950.

¹² Nowak S., Szewczyk M., Tomczak P., Całus I., Figura M., Mysłajek R.W. 2021. Social and environmental factors influencing contemporary cases of wolf aggression towards people in Poland. *European Journal of Wildlife Research* 67: 69.

¹³ Jędrzejewski W., Schmidt K., Theuerkauf J., Jędrzejewska B., Selva N., Zub K., Szymura L. 2002. Kill rates and predation by wolves on ungulate populations in Białowieża Primeval Forest (Poland). *Ecology* 83: 1341–1356.

Badania telemetryczne zarówno w Stanach Zjednoczonych, jak i na Półwyspie Apenińskim potwierdzają, że wilki intensywnie wykorzystują antropogeniczne źródła pożywienia (miejsca składowania padliny zwierząt gospodarskich). Zmienia to ich dietę, wzorce przemieszczania się, poziom aktywności, wielkość terytoriów i ogranicza ich drapieżnictwo na dzikich zwierzętach kopytnych, co może zaburzać ekologiczną rolę wilków jako drapieżników szczytowych^{14,15}.

Badania na niespełna rocznych wilkach w zachodniej Polsce z użyciem telemetrii GPS/GSM pokazały, że na obszarach, gdzie dostępne są nielegalnie składowane padłe zwierzęta gospodarskie, wilki z grup rodzinnych, których terytoria obejmują takie zasoby, szybko je odnajdują i regularnie na nich żerują. Jeśli miejsca składowania takich odpadów są stałe, młodociane osobniki pozostają w ich pobliżu i żerują, czekając na pojawienie się dorosłych wilków ze zdobyczą. Uzależnienie od źródła składowanego w środowisku padłego inwentarza oraz odpadów mięsnych z uboju jest szczególnie silne, gdy młode wilki borykają się z problemami zdrowotnymi, np. świerzbem lub grzybicą skóry, co wiąże się z utratą sierści, a zimą ze zwiększonym zapotrzebowaniem na energię i, co za tym idzie, koniecznością częstego podjadania. Gdy takie składowisko jest ulokowane w pobliżu zabudowań, żerujące tam młode wilki, a także przybywające do nich z pokarmem dorosłe osobniki, przyzwyczajają się do obecności ludzi, co zwiększa prawdopodobieństwo zabijania przez nie zwierząt domowych (w tym psów i kotów) oraz konfliktów z lokalnymi mieszkańcami¹⁶. Bez względu na lokalizację, wilki, dzięki bardzo dobremu węchowi, wiedzą, że to człowiek dostarcza mięsne odpady. To doświadczenie zostaje zapamiętane przez te konkretne osobniki na całe życie i ma wpływ na ich dalsze interakcje z ludźmi.

Analogiczna sytuacja zachodzi, gdy miejscami składowania odpadów zwierząt gospodarskich lub łownych są nęciska przed chatowniami fotograficznymi. Zwabiają one wilki (zarówno dorosłe, jak i młodociane) z grupy rodzinnej, w której terytorium się znajdują, a także obce wilki będące w trakcie dyspersji. Taka sytuacja ma miejsce w Puszczy Białowieskiej (która jest nie tylko obszarem Natura 2000, ale też obiektem światowego dziedzictwa UNESCO), gdzie niektóre nęciska przed chatowniami znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie parku narodowego oraz w niewielkiej odległości od zabudowań. Podobnie dzieje się na innych obszarach nizinnej Polski, np. w pobliżu Gostynina, gdzie prywatna chatownia z nęciskiem nastawionym na duże ptaki szponiaste zwabia młode wilki z lokalnej grupy rodzinnej.

Nęciska i miejsca dokarmiania dzikich zwierząt kopytnych zlokalizowane w Karpatach zwabiają też samice i samce niedźwiedzi w różnym wieku przez prawie cały rok. Badania naukowe wskazują, że sztuczne dokarmianie niedźwiedzi zmienia ich zachowania związane z poszukiwaniem pożywienia i przemieszczaniem się. Jedna trzecia diety niedźwiedzi w Bieszczadach składa się z kukurydzy dostarczanej do miejsc dokarmiania zwierząt łownych.

¹⁴ Petroelje TR, Belant JL, Beyer DE, Svoboda NJ. 2019. Subsidies from anthropogenic resources alter diet, activity, and ranging behavior of an apex predator (*Canis lupus*). *Sci Rep* 9:13438

¹⁵ Ciucci P, Mancinelli S, Boitani L, Gallo O, Grottoli L. 2020. Anthropogenic food subsidies hinder the ecological role of wolves: Insights for conservation of apex predators in human-modified landscapes. *Glob Ecol Conserv* 21:e00841

¹⁶ Nowak S., Baranowska W., Szewczyk M., Witek M., Figura M., Warda M., Całus I., Łyczko S., Łyczko A., Bartoszewicz M., Mysłajek R.W. 2025. Discarded carrion of poultry lures wolves to farms. *European Journal of Wildlife Research* 72: 2.

Prowadzi to również do obniżenia jakości diety, a także wpływa na wzorce hormonalne związane z sezonowymi wymaganiami żywieniowymi¹⁷.

Wykładanie pokarmu na nęciskach przed czatowniami fotograficznymi oraz w celu przywabienia gatunków łownych przyciąga duże drapieżniki, powodując daleko idące zmiany w ich diecie, wpływając na ich zdrowie, ograniczając arealy i dobowe przemieszczanie się, zaburzając gawrowanie oraz prowadząc do szybszego przyrostu masy ciała i wcześniejszej dojrzałości płciowej samic, a także do ułatwienia transmisji patogenów w miejscach żerowania^{18,19,20,21,22,23}.

Pomimo izolacji akustycznej i kamuflażu czatowni, wilki i niedźwiedzie (dysponujące bardzo dobrym węchem i słuchem), żerujące w dzień na pobliskich nęciskach, wiedzą o przebywających wewnątrz ludziach. Jednak regularna obecność łatwo dostępnego pokarmu dostarczonego przez prowadzących czatownie i wcześniejsze doświadczenie z tych miejsc powodują, że ignorują ich obecność. Utrwalenie takiego zachowania może skłaniać drapieżniki do poszukiwania odpadów jedzenia w pobliskich miejscowościach, co wiąże się z ryzykiem częstszych obserwacji wilków i niedźwiedzi w obrębie zabudowy i wzrostem obawy o bezpieczeństwo mieszkańców.

Tropienia zimowe w lutym 2019 r. na terenie i w otoczeniu działki, gdzie znajduje się czatownia fotograficzna w Sękowcu, zlokalizowana 300 m od zabudowań miejscowości Zatwarnica (gmina Lutowiska, powiat bieszczadzki), potwierdziły, że wilki żerujące przed czatownią podchodzą też do zabudowań w Zatwarnicy. Raport w tej sprawie został przesłany do Ministerstwa Środowiska w lutym 2019 r.²⁴. Czatownia zlokalizowana jest w obszarze Natura 2000 Bieszczady PLC180001, który został powołany m.in. do ochrony siedlisk wilków i niedźwiedzi, w otulinie Bieszczadzkiego Parku Narodowego, niecałe 3 km od granicy parku. Z raportów z monitoringu dużych drapieżników wykonywanych przez pracowników Bieszczadzkiego PN wynika, że podobnych czatowni fotograficznych jest w jego otulinie co najmniej kilka. Relacje oraz zdjęcia prezentowane w raporcie, w mediach społecznościowych oraz w czasopiśmie fotograficznych wskazują, że na nęciskach przy czatowniach w Bieszczadach można obserwować w tym samym momencie kilka niedźwiedzi oraz wilki w różnym wieku, w tym rozmnażające

¹⁷ Sergiel A., Barja I., Navarro-Castilla A., Zwijacz-Kozica T., Selva N. (2020) Losing seasonal patterns in a hibernating omnivore? Diet quality proxies and faecal cortisol metabolites in brown bears in areas with and without artificial feeding. *PLoS ONE* 15(11): e0242341.

¹⁸ Bojarska K., Selva N. (2012) Spatial patterns in brown bear *Ursus arctos* diet: the role of geographical and environmental factors. *Mammal Review* 42: 1–24.

¹⁹ Selva N., Teitelbaum C.T., Sergiel A., Zwijacz-Kozica T., Zięba F., Bojarska K., Mueller T. (2017) Supplementary ungulate feeding affects movement behavior of brown bears. *Basic and Applied Ecology* 24: 68–76.

²⁰ Penteriani V., Lamamy C., Kojola I., Heikkinen S., Bombieri G., del Mar Delgado M. (2021) Does artificial feeding affect large carnivore behaviours? The case study of brown bears in a hunted and tourist exploited subpopulation. *Biological Conservation* 254: 108949.

²¹ Bogdanović N., Zedrosser A., Hertel, A.G., Ćirović, D. (2024), Cozy den or winter walk: the effects of climate and supplementary feeding on brown bear winter behavior. *Journal of Zoology* 323: 292–304.

²² Bojarska K., Drobnik S., Jakubiec Z., Zysk-Gorczyńska E. (2019) Winter insomnia: How weather conditions and supplementary feeding affect the brown bear activity in a long-term study. *Global Ecology and Conservation* 17: e00523.

²³ Sorensen A., van Beest F.M., Brook R.K. (2014). Impacts of wildlife baiting and supplemental feeding on infectious disease transmission risk: a synthesis of knowledge. *Preventive Veterinary Medicine* 113: 356–363.

²⁴ Informacja o wpływie nęcenia przy czatowniach fotograficznych na zachowania wilków. Stowarzyszenie dla Natury „Wilk”. Twardorzeczka, Luty 2019.

się samice, a także ich młode, z grup rodzinnych monitorowanych przez pracowników Bieszczadzkiego PN²⁵. Wyprawy fotograficzne w Bieszczady, w których biorą udział turyści z całej Europy, są organizowane regularnie przez cały rok²⁶. Żerowanie dużych drapieżników w ciągu dnia przed chatkami w bezpośrednim sąsiedztwie fotografujących je osób wskazuje na uwarunkowanie pokarmowe i daleko idącą habituację, które mogą prowadzić do zuchwałych, niebezpiecznych zachowań w stosunku do ludzi, co coraz częściej obserwuje się w bieszczadzkich gminach. Zachowania takie mogą być z czasem obserwowane także w bardziej odległych i gęściej zaludnionych obszarach zarówno w Karpatach, jak i na terenach nizinnych, gdzie osiedla się młode duże drapieżniki przywykłe do żywienia się na nęciskach.

Podsumowując, w oparciu o badania naukowe oraz liczne obserwacje należy stwierdzić, że nęcenie i sztuczne dokarmianie w stałych miejscach w sposób intensywny i niekontrolowany prowadzi do:

- 1) nadmiernej koncentracji zwierząt, zwiększonego ryzyka kontaktów, a w efekcie zwiększonego ryzyka transmisji chorób i pasożytów, co wpływa negatywnie na stan zdrowotny populacji ssaków i ptaków;
- 2) zmiany zachowań zwierząt, zmniejszonej bojaźni i habituacji osobników, co skutkuje zwiększeniem ryzyka konfliktów dzikich zwierząt, szczególnie dużych drapieżników, z człowiekiem, a w konsekwencji wpływa negatywnie na stan ochrony populacji gatunków oraz konieczność podejmowania środków zaradczych, w tym uśmiercania uciążliwych osobników.

W perspektywie długoterminowej może to mieć istotny negatywny wpływ na zdrowie populacji dzikich zwierząt, a także na integralność i funkcjonowanie ekosystemów.

dr hab. Sabina Pierużek-Nowak, prof. UW
przewodnicząca KOG PROP

Otrzymują:

- Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska
- Główny Konserwator Przyrody
- Członkowie PROP
- a/a

²⁵ Pirga B., Polakiewicz T. (2020) Dynamika liczebności grup rodzinnych wilków *Canis lupus* w Bieszczadach Wysokich w latach 2006-2020. Roczniki Bieszczadzkie 28: 69–84.

²⁶ <https://www.naturblick.com/fotoreisen-fotoexkursionen/polen-ansitzfotografie-in-den-waldkarpaten-im-reich-der-adler-baeren-und-woelfe>